

Ako písať esej

1. Vyslov svoju tézu

Téza má byť hlavným tvrdením tvojej práce a väčšinou sa nachádza pri konci úvodného paragrafu. Ak na to nemáš špeciálny dôvod, uveď tézu na tomto mieste. Tu budú pozorní a skúsení čitatelia hľadať jasné stanovisko. Téza vyjadruje v jednej vete príčinu a účel tvojej eseje, pretože dáva odpoveď na zadanú otázku alebo problém.

- **tézu sprav argumentovateľnou**

Musí vyjadriť niečo, s čím sa dá polemizovať. Na otestovanie svojho tvrdenia sa skús sám seba spýtať, či je vôbec možné aspoň teoreticky argumentovať za opačné tvrdenie. Ak nie, tvoje tvrdenie má skôr povahu faktu. Napríklad:

neargumentovateľné: Počítače sa stávajú efektívnym nástrojom na riadenie a prevod informácií. (toto tvrdenie by asi nikto nespochybňoval)

argumentovateľné: Časté používanie počítačov môže porušiť rodinné spolunažívanie a zvýšiť počet rozvodov. (toto tvrdenie by našlo svojich odporcov)

- **bud' konkrétny**

Vyhni sa širokým, vágnym a všeobecným tvrdeniam. Tvoja téza by mala obsahovať detailnosť a špecifickosť, aby tak ponúkla čitateľovi dôvod, prečo takto uvažuješ.

nekonkrétne: Mali by sme zakázať používanie mikročipov. (Toto je len stanovisko, ale neposkytuje materiál na zamyslenie)

konkrétne: Pretože mikročipy spôsobujú vážne choroby tým, ktorí ich používajú, napríklad rakovinu a mozgové tumory, mali by byť mikročipy zakázané. (Teraz je čitateľovi jasné, za čo bude celá esej argumentovať a celkovo, o čom a prečo bude autor písať)

- **nepíš zoznamy**

Ak sa tvoja téza skladá z dlhého zoznamu bodov, tvoja esej bude pravdepodobne plytká. Takéto zoznamy robia eseje povrchnými, pretože nezostáva dosť miesta na poriadne rozvinutie myšlienky a názoru. Ak nevieš, čo ďalej napísať, viac sa nad témou zamysli alebo skús „pogoogliť“, alebo nájsť ďalší názor na tému, o ktorej píšeš. V prípade, že píšeš dlhšiu prácu a naozaj potrebuješ spomenúť dlhý zoznam bodov, aj tak sa vyhni takému vymenovávaniu vo svojej téze.

príklad zoznamu: Mikročip biologicky ničí zdravie detí, vniká do súkromia mládeže, zvyšuje kriminalitu, obracia deti proti vlastným rodičom, robí z človeka niečo ako robota a nakoniec môže zapríčiniť ovládnutie správy štátu. (v 1000 slovnej eseji je každý bod z tohto zoznamu len ťažko poriadne obhájitelný)

bez zoznamu: Chirurgickým vsunutím elektrických obvodov, ktoré sú podobné mobilným telefónom, o ktorých sa vie, že spôsobujú bolesti hlavy, sa stáva takýto mikročip nebezpečným pre zdravie detí. (namiesto šiestich bodov jeden – nebezpečenstvo pre zdravie. V tejto eseji bude teraz dôležité rozvinúť tento výrok do hĺbky. V akademických prácach takmer vždy treba preferovať hĺbku pred šírkou.)

- **používaj formát „aj keď ... v skutočnosti“**

Je to vynikajúci spôsob ako nájsť niečo originálne a kontroverzné. Ľuďom hovoríš, že to, čo si mysleli, že je pravdivé, v skutočnosti pravdivé nie je. Hovoríš im: „mysleli ste si, že z X vyplýva Y? Nuž, v skutočnosti z X vyplýva Z!“ Ak začneš niečím samozrejým a poskytnieš čitateľom dôvod na prehodnotenie takejto samozrejmosti, získaš pozornosť.

príklad: Aj keď filozofi vyučujúci k viac cnostnému a rozumnému životu, v skutočnosti nie sú odlišní od obyčajných – pozornosti chtivých - akademikov.

2. Štruktúra

- **načrtni si postupnosť v tvojej eseji ešte pred tým, ako ju začneš písať**

Použi jednoriadkové vety na opísanie celého nasledujúceho paragrafu a „odbodkuj“ si, čo každý paragraf bude obsahovať. Pohraj sa s postupnosťou eseje. Preskúmaj následnosť tvrdení v tvojom argumente a uisti sa, že paragrafy sú jednotné. Takáto štruktúra ti napomôže k tomu, aby si si uvedomil dopredu, čo budeš asi písať a dal svojej eseji poriadok a vývoj. Nebudeš tiež musieť toľko prepisovať.

- **body vyjadri stručne**

V štruktúre jednotlivé body nerozpisuj. Naopak, nadpisy, body a „podtély“ by mali mať asi jeden riadok. Kreslíš predsa štruktúru lesa a neopisuješ každý strom detailne. Každý riadok, vetu vtisnaj do 12 slov. Ak toho nie si schopný, pravdepodobne nemáš jasno v tom, čo chceš povedať.

- **Vyber si správne nastavenie eseje**

Daj čitateľovi to najdôležitejšie, čo chceš povedať, buď ako prvé alebo ako posledné - hlavne nie uprostred. Štúdie v rétorike potvrdzujú, že čitatelia si vždy najmenej zapamätajú to, čo je prezentované v strede práce. Takže uprostred svojej eseje by si mal dať skôr svoje slabšie argumenty a protiargumenty.

Niektorí autori odporúčajú štruktúru v štýle veľkého finále. Ďalšie možné podanie eseje je, keď najprv vyjadríš dôkazy o tom, že máš pravdu v niečom, a potom ukazuješ na dôsledky, ktoré z tejto pravdy vyplývajú.

3. Napíš úvod

Prvým cieľom v tvojom úvode je pritiahnuť **čitateľovu pozornosť**. Zbud' ho a vyprovokuj v ňom záujem o danú tému.

V krátkej eseji (pod 1000 slov) je dlhý úvod nerozumný a nepotrebný. Po zachytení čitateľovej pozornosti chod' rovno k veci a začni napríklad popisovať konkrétnu situáciu, samozrejme týkajúcu sa danej témy. Úvody ako „X sa stáva témou...“ alebo „Už dlho ľudia vo všeobecnosti uvažovali nad ...“ sú otrepané a nič nehovoriace. **Nezačni svoju esej vetami, ktorými by mohli začať stovky iných esejí.**

Celý úvod by sa mal vyvíjať a viesť k vysloveniu hlavného tvrdenia. Tému nevyslovuj skôr ako pred koncom, aby čitateľ vedel z akých všeobecných pozícií vychádzaš. Nemusíš vyslovovať každú drobnosť tvojej tézy hneď v úvode, hlavne preto, lebo by bola nezrozumiteľná čitateľovi, ktorému chýba kontext alebo hlbšia vedomosť o prejednávanej téme.

4. Odstavce

Každý odstavec by mal byť zameraný len na jednu myšlienku, ktorá podporuje tvoju tézu. Začni odstavec s najhlavnejšou vetou odstavca, podpor hypotézy dôkazmi a rozšír svoje myšlienky najjasnejšie a najcitlivejšie, ako len vieš.

Každý odstavec by mal mať jednu jasnú jednoznačnú vetu, podtému - tému. Opakujúcou sa chybou mnohých študentov je prepínanie z jednej podtémy do druhej v rámci jedného odstavca namiesto toho, aby rozvíjali myšlienku, ktorou odstavec začali. **Odstavec je diskrétnou jednotkou myšlienky**, ktorá rozvíja hlavné tvrdenie celej eseje. Ak zistíš, že si pri písaní jedného odstavca načal inú tému, s akou si odstavec začal písať, radšej začni úplne nový.

Nič ťa nedokáže lepšie udržať pri rovnakej téme – podtému ako hlavná veta alebo nadpis odstavca.

Takáto kvázi téza jedného odstavca by mala byť vo všeobecnosti aj jeho prvou vetou a predstavovať v sebe tvrdenie tohto úseku eseje vtesnané do jednej vety. Pri používaní takýchto podtéz budú tvoje myšlienkové prúdy zrozumiteľnejšie pre tvojich čitateľov.

5. Záver

Ak tvoja esej bola dlhá a komplexná a niekedy aj ťažká na chápanie argumentov, v závere by si mal zrekapitulovať svoje myšlienky jasným a sumarizujúcim spôsobom. Tvojim čitateľom pomôž opäť pochopiť výrok, ktorý si chcel odkomunikovať. **Naopak, ak bola tvoja esej krátka a jednoduchá**, neurážaj svojich čitateľov opätovným opakovaním myšlienky, ktorú už pochopili. Rozhodni sa podľa toho, čo asi tvoji čitatelia ešte potrebujú počuť.

Nie je dostatočné zopakovať hlavné myšlienky. Ak to spravíš a ukončíš tak svoju esej, tvoj záver bude nezaujímavý. **Mal by si sa snažiť urobiť výnimočný koniec eseje, aby z neho v čitateľovi zostal zapamätaniahodný pocit.** Aby keď odloží esej nabok, zostalo v jeho mysli niečo, čo mu bude stále vrtať v hlave.

Snaž sa udržať záver krátky, okolo 10 riadkov alebo aj menej, a vyhni sa „múke“. Chceš predsa len vytvoriť originálny koniec a predpokladá sa tiež, že všetky dôležité veci si už vyslovil a vysvetlil v jadre eseje. **Určite by si nemal v závere prísť s nejakým úplne novým názorom, nápadom, riešením, ak si ho nespomenul už v jadre, avšak nemal by si ani prvoplánovo zopakovať úvodnú tézu.**

Takáto úloha vyzerá byť na prvý pohľad paradoxná, ale niekoľko metód by ti mohlo pomôcť vytvoriť dobrý koniec:

- zacitovať niečo, nad čím je nutné sa zamyslieť;
- opísať nejaký silný obraz, paralelu;
- hovoriť o možných následkoch vyplývajúcich zo zistených záverov;
- ponúknuť riešenie problému, resp. navrhnúť, čo je potrebné urobiť;
- zakončiť zaujímavým slovným obratom;
- vysvetliť, prečo je táto téma dôležitá.